

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

กาแฟเป็นพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและได้รับความนิยมบริโภคทั่วโลก โดยประมาณจะบริโภคกาแฟอย่างน้อยวันละ 1,000 ล้านถ้วย (พงษ์ศักดิ์ และบัณฑิต, 2542) เมื่อหลายศตวรรษก่อน กาแฟเป็นเครื่องดื่มระหว่างอาหารเช้าของชาวยุโรปและอเมริกา ต่อมาได้แพร่หลายมายังเอเชีย ทำให้รู้จักกาแฟมากยิ่งขึ้น มักนำมาใช้เป็นเครื่องดื่มในการประชุม สัมมนา กิจกรรม ต่าง ๆ ที่ต้องใช้สมอง หรือระดมความคิด ทำให้คำว่า “คอฟฟี่เบรก” (coffee break) เป็นที่คุ้นเคยโดยทั่วไป กลิ่น และรสชาติเฉพาะตัวดื่มแล้วทำให้เกิดความสดชื่น เนื่องจากสารประกอบในกาแฟ ซึ่งเรียกว่า คาเฟอีน (caffeine) สามารถกระตุ้นประสาทของมนุษย์ให้ตื่นตัวและกระปรี้กระเปร่า กาแฟจึงเป็นเครื่องดื่มที่นิยมดื่มกันมากในปัจจุบัน

การบริโภคกาแฟของโลก แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ การบริโภคในประเทศผู้ผลิตซึ่งเป็นสมาชิกองค์การกาแฟระหว่างประเทศ หรือไอซีโอ (ICO ; International Coffee Organization) ได้แก่ บราซิล โคลัมเบีย เม็กซิโก ยูกันดา เวียดนาม และไทย เป็นต้น มีการบริโภคประมาณ 1,500 พันตัน ส่วนการบริโภคในประเทศผู้นำเข้าที่เป็นสมาชิกไอซีโอที่สำคัญ ได้แก่ เยอรมนี ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และสหราชอาณาจักร และไม่เป็นสมาชิกไอซีโอ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ แคนาดา สาธารณรัฐรัสเซีย แอลจีเรีย โปแลนด์ และเกาหลีใต้ มีการบริโภครวมประมาณ 4,770 พันตัน โดยองค์การสหประชาชาติ คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2538 ถึง 2543 ประชากรของโลก มีประมาณการบริโภคกาแฟเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยร้อยละ 8 ต่อปี เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนอายุของกลุ่มผู้บริโภค รายได้ของประชากร การเพิ่มของประชากร และภาวะการเจริญเติบโตของสังคม ทำให้มีการบริโภคกาแฟเพิ่มขึ้น (ธีรศักดิ์, 2540)

ประเทศผู้ผลิตและส่งออกรายใหญ่ที่สุดของโลกคือ บราซิล คิดเป็นจำนวนร้อยละ 27 ของผลผลิตกาแฟของโลก แม้ว่าบางปีต้นกาแฟเสียหายเป็นจำนวนมาก เนื่องจากภาวะน้ำค้างแข็ง แต่เนื่องจากประสบการณ์ และความเหมาะสมด้านอื่นๆ ผู้ปลูกจึงทำการปลูกต้นกาแฟซ่อมแซม จนทำให้บราซิลยังคงเป็นผู้นำในการส่งออกดั้งเดิม ประเทศผู้ส่งออกรองลงมาคือ โคลัมเบีย ที่มีการส่งออกร้อยละ 12 ของผลผลิตกาแฟโลก ผลผลิตกาแฟของโคลัมเบียจัดว่าเป็นกาแฟที่มีคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งกาแฟที่ผลิตในบราซิลและโคลัมเบียเป็นกาแฟอาราบิก้า ส่วนอินโดนีเซียและเวียดนามนั้นจัดเป็นผู้ผลิตและส่งออกเป็นอันดับสาม และอันดับหกของโลก

ตามลำดับ ผลผลิตส่วนใหญ่เป็นกาแฟโรบัสต้า ปัจจุบันทั้งสองประเทศนี้ได้มีความพยายามที่จะเพิ่มปริมาณการผลิตกาแฟอาราบิก้าให้มากขึ้น เนื่องจากราคา และความต้องการก็มีมากขึ้น

สำหรับประเทศไทย กาแฟอาราบิก้าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของเกษตรกรชาวไทยภูเขา ซึ่งใช้เป็นพืชทดแทนการปลูกฝิ่นทางภาคเหนือของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะว่าต้นกาแฟเป็นพืชยืนต้นที่มีสีเขียวตลอดปี ทำให้สามารถปลูกทดแทนป่าไม้ได้อีกด้วย แหล่งปลูกส่วนใหญ่มีการปลูกมากในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ตาก ลำปาง อุตรดิตถ์ และแม่ฮ่องสอน เป็นต้น พื้นที่ปลูกทางภาคเหนือ ในปี 2541 ถึง 2542 ผลิตกาแฟอาราบิก้าได้ประมาณ 900 ตัน แต่ความต้องการใช้บริโภคภายในประเทศประมาณ 1,500 ถึง 2,000 ตัน (พงษ์ศักดิ์ และบัณฑิตย์, 2542) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความต้องการกาแฟอาราบิก้าภายในประเทศมีมาก และกำลังผลิตในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้สูญเสียเงินตราออกจากประเทศปีละหลายล้านบาท จึงควรมีการศึกษาการผลิตกาแฟอาราบิก้า โดยมีเป้าหมายที่จะศึกษาสภาพการปลูกที่แตกต่างกัน ในพื้นที่ดอน และที่สูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพื้นที่ดอนทั่วไปใช้หมวกไม้ผล ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และพื้นที่สูง ใช้สถานีทดลองและฝึกอบรมเกษตรกรกรมเขื่อนจุฬาภรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เป็นแหล่งศึกษาเบื้องต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของสภาพร่มเงาต่อการเจริญเติบโต และลักษณะทางกายวิภาคของกาแฟอาราบิก้า พันธุ์คาติมอร์ ที่ปลูกในพื้นที่ดอน และพื้นที่สูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบลักษณะการเจริญเติบโต และลักษณะทางกายวิภาคของกาแฟอาราบิก้า พันธุ์คาติมอร์ ที่ปลูกในสภาพที่แตกต่างกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาผลของสภาพร่มเงาที่แตกต่างกันต่อการเจริญเติบโต และลักษณะทางกายวิภาค ของกาแฟอาราบิก้า พันธุ์คาติมอร์ ที่ปลูกในสภาพพื้นที่ดอน และพื้นที่สูงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ